

Захворювання серцево-судинної системи, онкологічні захворювання, захворювання на туберкульоз та СНІД це ті хвороби, при аналізі яких спостерігається зростання кількості хворих.

У динаміці інших захворювань спостерігаються зміни з року в рік.

Як правило причинами ССХ (гіпертонічна хвороба, ішемічна хвороба серця, гострий інфаркт міокарда) є паління та вживання алкоголю, що викликає стійкий спазм коронарних судин, а також неправильне харчування та пасивний спосіб життя.

Онкологічні захворювання викликає в основному погіршення екологічної ситуації в країні. Намічається тенденція до «омолодження» хвороби, вистежено частіше хвороба вражає молодих людей.

Причинами зростання хворих на туберкульоз є хвора людина, а також контакт з її одягом та предметами побуту. В 95 % зараження відбувається через дихальні шляхи, також причиною є послаблення імунітету, наркоманія, зловживання алкоголем, паління, виразка шлунку, цукровий діабет та ін.

Епідемічна ситуація з ВІЛ/СНІД в районі продовжує погіршуватись. Регіон відноситься до групи районів з найбільш високим рівнем розповсюдження ВІЛ/СНІДу по Дніпропетровській області. З 1998 р. зареєстровано 160 осіб з ВІЛ-інфекцією, з них 17 дітей до 14 років, 75 % особи віком 20-39 років.

Основними шляхами передачі ВІЛ-інфекції є парентеральний (під час введення наркотичної речовини) – 44.3 %, статевий шлях інфікування – 46.8 %, діти, які народилися від ВІЛ-інфікованих матерів – 8.9 %.

Географічний аналіз стану охорони здоров'я в Апостолівському районі свідчить, що за основними групами захворювань спостерігається тенденція до зростання, тому потребує комплексної системи заходів, як зі сторони закладів охорони здоров'я, так і зі сторони екологічних служб.

ЕКОТЕХНОГЕННИЙ ТУРИЗМ НА КРИВОРІЖЖІ

Т. А. Казакова

Криворізький державний педагогічний університет

На сьогоднішній день визріла необхідність розвитку внутрішнього туризму в Україні на базі місцевих ресурсів. Останні можуть бути основою для розвитку альтернативного виду туризму – техногенного туризму (ТТ). Він розуміється як відвідування промислових антропогенних ландшафтів – кар'єрів, відвалів, шламосховищ, шахтних поверхневих відвалів, виробничих об'єктів (заводів, фабрик, комбінатів, шахт). До районів потенційного розвитку ТТ можуть бути віднесені території, де поширені різноманітні промислові антропогенні ландшафти. ТТ має чітку регіональну обумовленість і залежить від геопросторової організації ресурсної бази – антропогенних ландшафтів.

Для розвитку будь-якого виду туризму необхідна наявність мотивів до подорожей людей. Для ТТ, виходячи зі змісту ресурсної бази (промислових антропогенних ландшафтів) притаманні наступні мотиви: пізнавальний, індустріально-культурний, конгресний, екологічний, екстремальний, спортивний, профорієнтаційний. З екологічної точки зору, найбільш цікавим є екологічний мотив до здійснення турів та екскурсій в ТТ. При домінуванні екологічних мотивів у туристів в рамках ТТ можна виділити особливий напрямок в цьому виді туризму – *екотехногенний туризм*.

Екологічні мотиви до здійснення туристичної діяльності традиційно визначаються як подорожі до природних з найбільш добре збереженими ландшафтами, рослинністю, тваринного світу тощо. В ТТ екологічна складова подорожей повинна мати абсолютно протилежний зміст. Для ТТ екологічні подорожі – це ознайомлення з найбільш важкими негативними наслідками господарської діяльності на прикладі реальних об'єктів, з регіональними екологічними проблемами. Такими об'єктами виступають промислові підприємства, старі та працюючі кар'єри і відвали, шахтні провали, магістральні та промислові канали, відстійники, сміттєзвалища тощо.

Кривбас це регіон України, який володіє усіма необхідними об'єктами промисловості для здійснення екотехногенного туризму. В системі одиниць районування території України для цілей ТТ Кривбас утворює окремий реакційно-техногенний підрайон з 5-ма складовими мікрорайонами: Петровським, Північним, Центральним, Південним, Інгулецьким. Автором проведена паспортизація кожного мікрорайону на предмет забезпеченості ресурсами для ТТ екологічного змісту. В паспорті вказується розташування мікрорайону, загальну кількість типів промислових антропогенних ландшафтів, екологічний зміст та особливості конкретних об'єктів для ТТ, технологічні особливості виробничих процесів на промислових підприємствах та екологічні проблеми, ступінь аттракованості техногенних об'єктів.

Петровський мікрорайон. Розташовується переважно в Петровському районі Кіровоградщини, де працює виробничий комплекс ЦГЗК з 2 кар'єрами: кар'єр № 3

(Петровське родовище), кар'єр № 4 (Артемівське родовище). До складу мікрорайону включені Жовті Води. Тут цікавим для об'єктом для ТТ є Східний гірничо-збагачувальний комбінат, який є найбільшим у Європі виробником природного урану. Також цікавим для ознайомлення на Східному ГЗК є виробництво сірчаної кислоти – технічної та покращеної.

Північний мікрорайон. У його складі ВАТ ПівнГЗК – одне з найбільших гірничодобувних підприємств у Європі. Основні види технологічної діяльності – видобуток і збагачення магнетитових залізних руд, виробництво обкотишів та залізорудного концентрату. Головними об'єктами для ТТ є Тернівське та Ганнівське рудоуправління (2 великих кар'єри гли-

биною до 365 м, кілька значних відвалів площею понад 1000 га кожен), дробильна і збагачувальні фабрики № 1, № 2, цехи по виробництву обкотишів № 1 і № 2, гірничо-транспортний цех, цех шламового господарства з велетенським за розміром шламосховищем площею понад 1000 га. Також на території мікрорайону розташовані: закритий підземний рудник (Першотравневий), діюча шахта ВАТ КЗРК – ім. Леніна з відвалами, модернізована діюча шахта ВАТ ЦГЗК – ім. Орджонікідзе, працюючий Коломоївський гранітний кар'єр з відвалом, провальні шахтні ландшафти шахт ім. Леніна та ім. Орджонікідзе.

Центральний мікрорайон. У ВАТ ЦГЗК присутні 2 залізрудні кар'єри з чисельними відвалами, шламосховище – одне з найбільших у Кривбасі. Високою екологічною аттрактивністю характеризуються підрозділи переробки корисних копалин ВАТ ЦГЗК: дробильна, збагачувальна і огрудкування (виготовляються обкотиші) фабрики. На території Центрального мікрорайону розташовані працюючі шахти ВАТ КЗРК – ім. Р. Люксембург з провальною зоною і старими гірничими розробками, Жовтнева, ім. Більшовика, Батьківщина з провальною зоною і старим кар'єром. Рудник ВАТ «Суша Балка» – представлена діючими шахтами Ювілейна та ім. Фрунзе з провальними зонами та відвалами. В межах мікрорайону діючою шахтою Артем-1 ВАТ

«Міттал Стіл Кривий Ріг» має працюючу шахту Артем-1 з провальною і відвальною зонами та власним залізрудним кар'єром. Окреме місце займає закритий Жовтневий гранітний кар'єр з відвалом та озером. Інші підприємства мікрорайону мають менший негативний вплив на довкілля тому для ЕкоТТ менш цікаві.

Південний РТ мікрорайон. Характеризується в рівній мірі як гірничими, так і заводськими ландшафтами. Головним підприємством виступає один з найпотужніших гірничо-металургійних комбінатів Європи ВАТ «Міттал Стіл Кривий Ріг» з коксохімзаходом і залізрудним Новокриворізьким ГЗК. Структурними підрозділами комбінату є доменне та коксове виробництво, прокатне виробництво, шламове господарство тощо. Комбінат є головним забруднювачем довкілля, тому саме він і є найбільш екологічно аттрактивним.

Окрім комбінату на території мікрорайону розміщені закритий РУ ім. Дзержинського з кількома шахтами (Саксагань, Гігант-глибока) і глибоким кар'єром, власною збагачувальною фабрикою і невеликим шламосховищем. ВАТ ПівдГЗК зі спеціалізацією по видобутку та збагаченню залізистих магнетитових кварцитів Скелеватського родовища з отриманням залізрудного концентрату та доменного агломерату. В структурі комбінату кар'єр-велетень, кілька високих відвалів, гірничо-транспортний цех із автомобільною та залізничною доставкою руди і породи, шламове госпо-

дарство з 3-ма великими шламосховищами – Войківським, Грушоватським та Об'єднаним (загальна площа 603 га і протяжністю пульпопроводів для подачі шламів понад 60 км), дробильно-збагачувальний комплекс з 2 дробильними і 2 збагачувальними фабриками. В мікрорайоні є низка дореволюційних рудників, від яких збереглися місця гірничих розробок, 100 літні кар'єри і відвали. Інші шкідливі для довкілля підприємства – ВАТ «Кривий Ріг Цемент» виробляє цемент вищих марок, портландцемент, сульфатостійкий шлакопортландцемент. ЗАТ «Криворізький суриковий завод» з виробництва сухих земляних пігментів та лакофарбової продукції.

Інгулецький мікрорайон. Мікрорайон відрізняється переважанням гірничих та металургійних об'єктів. Головним підприємством є ВАТ ІнГЗК з великим кар'єром, 3 складними великими відпалами, 3 збагачувальними фабриками з виробництва залізородного концентрату, дробильною фабрикою з 4 стадіями дроблення та велетенським хвостосховищем в долині р. Інгулець. Колишній РУ Інгулецький представлений шахтною провальною зоною, старими дореволюційними рудниками, закритими невеликим кар'єрами з супутніми відвалами («Візира»). До мікрорайону включено ВАТ КРТЕС в м. Зеленодольську (Апостолівський район), так як це підприємство виробляє електричний струм і збагачує ним м. Кривий Ріг.

Отже, Криворізький реакційно-техногенний підрайон для цілей еко-техногенного туризму володіє в цілому всіма таксонами промислових антропогенних ландшафтів, а звідси в регіоні можна планувати будь-які тури ТТ. Проте на локальному рівні в забезпеченості ресурсами промислових ландшафтів має територіальні відмінності. Так, найнижчим потенціалом різноманітних промислових ландшафтів характеризується Петровський мікрорайон. Середній (але близький до високого) потенціал притаманний для Північного та Інгулецького мікрорайонів. Тут відсутні деякі підприємства переробних галузей господарства. Найвищі оцінки має південний та центральний мікрорайон. Останній виступає найбільш комплексним, на його території відсутні виробництва тільки хімічного комплексу.

ОЦІНКА ТА ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ АТМОСФЕРНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО РИЗИКУ НА ТЕРИТОРІЇ КРИВОРІЗЬКОГО ПРИРОДНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОГО РАЙОНУ (КПГР)

І. О. Манасикова

Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського

Атмосферний екологічний ризик ми відносимо до типу комплексних екологічних ризиків (крім того виділяємо природні та антропогенні екологічні ризики). Оцінка комплексних ризиків для території КПГР ще не проводилась, на основі накопленого статистичного та картографічного мате-